

Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie
Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy
Regionalne Centrum Psychologii Muzyki „Fermata”

PORADNICTWO PSYCHOLOGICZNE
W POLSKICH
SZKOŁACH MUZYCZNYCH

*Rys historyczny
i współczesne kierunki działań*

Pod redakcją:

*Marii Manturzewskiej
Barbary Kamińskiej
Anny Antoniny Gluska*

Warszawa – Bydgoszcz 2010

Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie
Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina w Bydgoszczy
Regionalne Centrum Psychologii Muzyki „Fermata” przy PZSM w Bydgoszczy

Redakcja: *prof. dr hab. Maria Manturzevska*
dr hab. Barbara Kamińska, prof. UMFC
mgr Anna Antonina Gluska

Recenzja: *dr Wojciech Jankowski, em. doc. AMFC*

Korekta językowa: *mgr Joanna Tokarewicz*
Projekt okładki: *inż. Krzysztof Ciężki*
Redakcja techniczna: *Adam Blum*

© Centrum Edukacji Artystycznej w Warszawie
Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina w Bydgoszczy

ISBN 987-83-930709-0-9

Wydawnictwo Centrum Edukacji Artystycznej
ul. Brzozowa 35, 00-258 Warszawa
Wydawnictwo Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina
ul. A. Szwalbego 1, 85-080 Bydgoszcz

Druk: Zakład Poligraficzny A. Blum
85-357 Bydgoszcz, ul. Widok 37
e-mail: Adam-blum@wp.pl tel. 502 223 298

SPIS TREŚCI

SŁOWO WSTĘPNE	7
OD REDAKCJI	9
WPROWADZENIE	11
Regionalne Centrum Psychologii Muzyki „Fermata”	17

CZEŚĆ PIERWSZA

POCZĄTKI PORADNICTWA PSYCHOLOGICZNEGO DLA SZKÓŁ MUZYCZNYCH W POLSCE – wybór tekstów źródłowych	21
Kalina Statkiewicz Działalność warszawskiej poradni psychologicznej dla szkół muzycznych w latach 1961–1993	23
Iwona Lachowicz Rola psychologa szkolnego w szkołach muzycznych I i II st.	33
Maria Manturzevska Poradnia psychologiczna dla studentów PWSM w Warszawie	43
Jolanta Kępińska-Welbel Z doświadczeń psychologa poradnianego w warszawskiej Akademii Muzycznej ..	49

CZEŚĆ DRUGA

WSPÓLCZESNE KIERUNKI DZIAŁAŃ PORADNICTWA PSYCHOLOGICZNEGO W SZKOŁACH MUZYCZNYCH	53
PSYCHOLOG WE WSPÓLCZESNEJ SZKOLE MUZYCZNEJ	55
Maria Manturzevska Rola poradnictwa psychologicznego w rozwoju młodych talentów muzycznych ..	57

Anna Antonina Gluska	
Charakterystyka pomocy psychologicznej w świetle trudności doświadczanych przez uczniów szkół muzycznych	65
Blanka Bogunović	
Music psychologists in Serbia	75
SPECYFIKA PSYCHOLOGICZNEGO FUNKCJONOWANIA UCZNIÓW SZKÓŁ MUZYCZNYCH	85
Urszula Bissinger-Ćwierz	
Emocjonalne funkcjonowanie uczniów szkół muzycznych	87
Agnieszka Maciejowska	
Charakterystyka osobowości, postaw i wartości uczniów szkoły muzycznej w świetle badań własnych	99
Hanna Matusiak	
Uczeń z dysleksją w szkole muzycznej – rozpoznawanie i dostosowanie wymagań ..	105
Alicja Lewandowska	
Przyczyny trudności i niepowodzeń w nauce muzyki w szkołach muzycznych I stopnia	112
PROBLEMY TREMY UCZNIÓW SZKÓŁ MUZYCZNYCH	129
Jolanta Kępińska-Welbel	
Trzy oblicza tremy	131
Magdalena Golicz, Zuzanna Sucharowska	
Opis warsztatu pracy z tremą opartego na doświadczeniach muzyka i psychologa	135
Anna Zabuska	
Trema – lęk społeczny czy samoutrudnianie	143
Monika Welc	
Znaczenie osoby pedagoga w kształtowaniu odpowiednich postaw i nawyków w zakresie technologii występu i postrzegania tremy przez uczniów w początkowej fazie nauki	153
SPOSOBY I FORMY ODDZIAŁYWAŃ PSYCHOLOGICZNYCH W KSZTAŁCENIU MUZYKÓW	159
Stella Kaczmarek	
Efektywne sposoby ćwiczenia na instrumencie	161
Ewa Biały	
Skuteczne i nieskuteczne sposoby zapamiętywania muzyki	173

Anna Antonina Gluska

CHARAKTERYSTYKA POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ W ŚWIETLE TRUDNOŚCI DOŚWIADCZANYCH PRZEZ UCZNIÓW SZKÓŁ MUZYCZNYCH

Współczesne czasy często stawiają ludzi w sytuacjach braku stabilizacji życiowej i poczucia bezpieczeństwa. Obserwujemy się zanik więzi międzyludzkich, lekceważenie wartości, patologiczną rywalizację i konkurencję. Zjawiska te dotyczą zarówno dzieci, młodzieży, jak i dorosłych. Zauważalne są w sferze rodzinnej oraz zawodowej, co zdecydowanie nie sprzyja prawidłowemu rozwojowi psychicznemu człowieka. W takich okolicznościach ludzie przeżywają szereg trudności związanych z odnalezieniem siebie w relacjach międzyludzkich, co może mieć znaczący wpływ na jakość ich codziennego funkcjonowania.

Powyższe uwarunkowania mają niebagatelny wpływ na psychiczny rozwój osób utalentowanych, wrażliwych, które mają wewnętrzną motywację do ekspresji własnej aktywności i twórczej. W dużym stopniu ich artystyczny rozwój może zostać zahamowany poprzez negatywne oddziaływania środowiskowe. Osoby utalentowane muzycznie doświadczają specyficznych przeciążeń, a do największych zaliczyć można:

- przemęczenie wynikające z codziennego, znużonego ćwiczenia na instrumencie,
- niepokoje związane z publicznymi występami oraz obawy przed oceną słuchaczy i ekspertów muzycznych, które mają znaczący wpływ na samoocenę i poczucie własnej wartości,
- brak wsparcia i zrozumienia ze strony najbliższych – zwłaszcza nauczycieli i rodziców oraz jawna lub ukryta rywalizacja i konkurencja z kolegami-muzykami.

Doświadczanie powyższych sytuacji przez osoby muzycznie uzdolnione, w połączeniu z niekorzystnym oddziaływaniem współczesnego świata, może spowodować zahamowanie lub zaniechanie muzycznej edukacji, a nawet kariery. Młodzi adepci sztuki muzycznej mają stawiane podwójne wymagania życiowe. Z jednej strony starają się sprostać wszystkim codziennym obowiązkom, funkcjonując w różnorodnych rolach społecznych. Z drugiej strony, próbują spełniać oczekiwania profesjonalnego kształcenia muzycznego i realizować wyzwania edukacyjne w oparciu o rzetelne, sumienne i systematyczne pracowanie nad własnymi zdolnościami i kompetencjami muzycznymi.

Psychologiczna i społeczna sytuacja osób muzycznie uzdolnionych powoduje, iż wzrasta potrzeba upowszechniania specjalistycznej pomocy psychologicznej w muzycznym środowisku. Pomoc ta jest potrzebna często od początków muzycznej edukacji, a jej odbiorcami są nie tylko uczniowie, ale także ich rodzice lub nauczyciele.

ZNACZENIE POMOCY NIEPROFESJONALNEJ

Dla prawidłowego rozwoju osób utalentowanych muzycznie nieocenione walory ma pomoc nieprofesjonalna, udzielana w formie wsparcia przez rodzinę czy inne znaczące dla młodego muzyka osoby. Ich wiedza, doradztwo, a nawet sama obecność, mogą być czynnikiem łagodzącym przeżywanie trudności i napięć, związanych z edukacją muzyczną, występami publicznymi czy codziennymi niewygodami wynikającymi z ćwiczenia na instrumencie.

Na temat znaczącej roli rodziców i środowiska rodzinnego dla prawidłowego muzycznego rozwoju utalentowanych uczniów powstało już wiele opracowań (m.in. Konkół, 1999; Sroczyńska, 1999; Sierszeńska-Leraczyk, 2007). Na ich podstawie można wysnuć wniosek, że tylko pełne zrozumienie specyficznie-muzycznych potrzeb dziecka, autentyczne zaangażowanie w jego edukację oraz chętnie współuczestniczenie w muzycznym rozwoju i życiu dziecka, będą stanowiły najlepszą formę psychologicznej (nieprofesjonalnej) pomocy, zapewniając optymalny artystyczny rozwój dziecka wrażliwego muzycznie.

Bardzo ważną rolę odgrywają także sami nauczyciele-instrumentaliści. Dzięki doskonałej znajomości specyfiki muzycznego kształcenia, potrafią stworzyć dla młodego adepta sztuki dogodne warunki do prawidłowego rozwoju muzycznego. Ich psychologiczne kompetencje powodują, że uczeń ma poczucie zrozumienia i wsparcia. Szczególnie ważne są także kompetencje osobiste, takie jak umiejętność uważnego i życzliwego słuchania, okazywanie zrozumienia dla indywidualności ucznia, umiejętność współodczuwania sytuacji koncertowych przeżywanych przez ucznia. Powyższe kompetencje nauczyciela w dużym stopniu mogą wywołać wewnętrzną motywację do nauki muzyki, a między uczniem i pedagogiem ma szansę rozwijać się szczerą relacją opartą na wzajemnym zaufaniu i życzliwości (Smendzińska, 2007).

POMOC PROFESJONALNA

Coraz bardziej popularne w muzycznym środowisku staje się korzystanie z profesjonalnej pomocy psychologicznej. Kontakt z psychologiem znającym specyfikę muzycznego kształcenia może być niezbędny w sytuacjach, w których nauczyciele lub rodzice czują się bezradni, albo w sytuacji gdy nie potrafią rozpoznać źródła problemów dziecka / ucznia.

W takich okolicznościach pomoc psychologiczna przybiera formę **działań bezpośrednich lub pośrednich** (Sęk, Brzezińska, 2008).

Pierwsza forma (pomoc bezpośrednia) koncentruje się na ścisłym działaniu prowadzącym do rozwiązania problemu. W rzeczywistości szkolnej pomoc bezpośrednia skierowana jest wprost na ucznia przeżywającego trudności, na jego rodziców lub nauczycieli. Działania pomocowe mają na celu znalezienie przyczyny problemu, wskazanie możliwych rozwiązań i wsparcie w wyprowadzeniu z sytuacji problemowej.

Druga forma (pomoc pośrednia) skierowana jest do tych samych adresatów, ale działania pomocowe mają bardziej profilaktyczny charakter. Ich celem jest zapobieganie występowania określonych problemów w przyszłości poprzez; odpowiednią edukację psychologiczną, uświadamianie zagrożeń i trudności, zwiększanie odporności psychicznej w sytuacjach trudnych, uwalnianie na rozwój wybranych kompetencji osobistych.

FORMY POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ W SZKOLNICTWIE MUZYCZNYM

Wyróżniane współcześnie formy pomocy psychologicznej (za: Sęk, Brzezińska, 2008) są zgodne z modelem pracy pierwszych poradni psychologicznych, których działalność skierowana była do szkół muzycznych. Założycielka (Manturzevska, 1999) pierwszego Międzyszkolnego Gabinetu Psychologicznego Szkolnictwa Artystycznego (w 1957 roku) podkreśla, że pomoc psychologiczna jest potrzebna uczniom szkół artystycznych, ich rodzicom i nauczycielom, zarówno w sytuacji doświadczania trudności wynikających ze specyfiki edukacji jak i w kształtowaniu optymalnych warunków do prawidłowego muzycznego i artystycznego rozwoju.

Pierwsze modele pomocy psychologicznej, prowadzone w ramach poradnictwa psychologicznego dla szkół muzycznych zauważały potrzebę działania wielotorowego. Na podstawie analizy sprawozdań o funkcjonowaniu poradni psychologicznych w środowisku muzycznym (za: Lachowicz, 1975; Statkiewicz, 1977¹⁷; Rosemann, 1991) zauważyć można, że najbardziej potrzebnymi i popularnymi formami działań psychologicznych były **diagnoza, profilaktyka, doradztwo i terapia**.

Działalność diagnostyczna skoncentrowana była głównie na uczniu. Diagnoza miała na celu rozpoznanie kompetencji osobistych i/lub poziomu zdolności muzycznych ucznia. Z jednej strony, dzięki diagnozie możliwe było rozpoznanie specyficznych przyczyn trudności muzycznych lub ogólnych. Dawało to podstawy do opracowania odpowiednich działań pomocowych zmierzających do zmniejszania doświadczanych trudności. Z drugiej strony, diagnoza mogła wskazywać na podwyższony poziom zdolności, co prowadziło do tworzenia szczególnie korzystnych warunków dla rozwoju utalentowanego ucznia.

Działalność profilaktyczna skierowana była do większego grona odbiorców. Tą formą pomocy objęci byli uczniowie, ich rodzice i nauczyciele. Działania profilaktyczne miały charakter spotkań, warsztatów, pogadanek o edukacyjnym charakterze.

¹⁷ Cytowany artykuł K. Statkiewicza jest w całości zaprezentowany w pierwszej części niniejszej publikacji [przyp. red.].

Celem skierowanym do uczniów było m.in.:

- upowszechnianie zasad na temat optymalnego rozwoju w szkole muzycznej,
- poszerzanie wiedzy o efektywnym ćwiczeniu,
- zwiększanie odporności na sytuacje trudne.

Celem skierowanym do rodziców było m.in.:

- zwiększanie świadomości rodziców o ich znaczącej roli dla prawidłowego rozwoju dziecka w szkole muzycznej,
- zwiększanie wiedzy o specyfice edukacji muzycznej i szczególnych potrzebach dziecka uzdolnionego, na różnych etapach edukacji.

Celem skierowanym do nauczycieli było m.in.:

- udzielanie wsparcia w kształtowaniu prawidłowych relacji między uzdolnionym uczniem a nauczycielem-artystą,
- zwiększanie psychologicznych kompetencji nauczycieli w sytuacji trudności przeżywanych przez uczniów,
- propagowanie zasad higieny psychicznej podczas nauczania gry na instrumencie.

Działalność doradcza przybierała formę doraźnej pomocy skoncentrowanej na rozwiązaniu problemu. Doradztwo miało najczęściej charakter jednorazowego lub kilkakrotnego spotkania z rodzicem, nauczycielem, lub samym uczniem. Często po poradę zgłaszał się rodzic lub nauczyciel w sprawie trudności przeżywanych przez dziecko. Doradztwo mogło być traktowane jako konsultacja, prowadząca do rozwiązania nurtujących ucznia wątpliwości lub do zniwelowania dylematów i podjęcia ważnych życiowych decyzji. Doradztwo połączone z diagnozą zainteresowań lub kompetencji prowadziło do pomocy uczniowi w wyborze dalszej drogi życiowej.

Działalność terapeutyczna pojawiała się w sytuacjach, w których rozwiązanie problemu wymagało czasu i regularnego wsparcia innych osób. Terapią objęci byli głównie uczniowie, którzy uczestniczyli w spotkaniach grupowych lub indywidualnych. Pomoc była dostosowana do problemów, których różnorodność rozciągała się na continuum; od trudności wynikających z nieharmonijnego rozwoju ucznia do szczególnych przeciążeń wynikających z osiągnięcia przez niego wybitnego poziomu uzdolnień. Spotkania z uczniami przejawiającymi trudności miały na celu zwiększanie kompetencji ucznia w radzeniu sobie z osobistymi ograniczeniami i zmniejszanie jego deficytów rozwojowych. Pomoc uczniom z wybitnymi zdolnościami polegała m.in. na psychologicznym przygotowaniu do częstych publicznych występów, na udzielaniu wsparcia w sytuacjach rywalizacji konkursowej, na wdrażaniu zasad związanych z utrzymaniem prawidłowej higieny psychicznej w oparciu o regularny rytm pracy i wypoczynku.

ODBIORCY SZKOLNEJ POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ

Psycholog pracujący w każdym typie szkoły – czy jest to szkoła ogólnokształcąca, zawodowa, czy artystyczna – zobowiązany jest do udzielania pomocy całej społeczności szkolnej, czyli zarówno uczniom, ich rodzicom jak i nauczycielom (Dziennik Ustaw

MENIS, 2003)¹⁵. Uczeń jest głównym podmiotem oddziaływań pomocowych. Jednak nie bez znaczenia, dla poprawy jego funkcjonowania i dla zmniejszenia przeżywanych trudności, jest rozpoznanie jego sytuacji rodzinnej lub szkolnej. Dlatego diagnoza i udzielana pomoc może obejmować także rodzinę, szkołę oraz grupę rówieśniczą (Książek, 2001).

Każdy z podmiotów szkolnej społeczności może doświadczać innych problemów, dylematów i wątpliwości. **Uczniowie** przeżywają najczęściej trudności, które są ściśle związane z nauką lub są efektem kłopotów rodzinnych. **Rodzice** zgłaszają często swoje niepokoje dotyczące rozwoju dziecka lub poruszają kwestie wychowawcze. **Nauczyciele** oczekują wsparcia przy rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych w relacjach klasowych lub w kontaktach z rodzicami.

Tak szeroka grupa klientów wymaga od psychologa szkolnego dużej elastyczności i doskonałej znajomości specyfiki szkoły, aby w odpowiedni sposób udzielać pomocy potrzebującym uczniom, ich rodzicom czy nauczycielom.

RÓŻNORODNOŚĆ TRUDNOŚCI PSYCHOLOGICZNYCH W SZKOLNICTWIE MUZYCZNYM

Znajomość specyfiki szkoły artystycznej jest również psychologowi niezbędna, aby w prawidłowy sposób rozpoznać przyczynę trudności. Zwłaszcza, że rozpiętość problemów, z którymi może się spotkać psycholog udzielający pomocy w środowisku muzycznym, jest bardzo rozległa. Specyfika tych trudności bardzo często wykracza poza zagadnienia związane z muzycznym wykonawstwem. W dużym stopniu są to problemy natury psychologicznej i społecznej, które w konsekwencji rzutują na funkcjonowanie ucznia w szkole muzycznej lub na jego dalszy rozwój artystyczno-zawodowy.

W literaturze przedmiotu omawia się trudności, które były najczęściej zgłaszane do psychologów pracujących w szkołach i akademiach muzycznych (za: Statkiewicz, 1977; Kępińska-Welbel, 1991¹⁹; Rosemann, 1991). Do tych najczęściej wymienianych problemów zaliczyć można:

- zaburzenia emocjonalne wynikające doświadczenia tremy, silnych napięć i stresów podczas występów publicznych oraz wynikające z problemów adaptacyjnych i konfliktów z otoczeniem,
- trudności wynikające z niekorzystnego układu cech osobowości, nieharmonijnego rozwoju zdolności ogólnych i specyficznie muzycznych, braków i dysproporcji rozwojowych, zbyt wysokiej lub zbyt niskiej inteligencji,
- rozpoznawanie przyczyn niepowodzeń szkolnych, w oparciu o analizę błędów wychowawczych rodziców lub nauczycieli, diagnozę środowiska domowego i szkolnego,

¹⁸ W Aneksie nr 1 znajduje się pełna wersja Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych szkołach i placówkach z dnia 7 stycznia 2003 r. (Dz.U. nr 11, poz. 114). [przyp. red.].

¹⁹ Cytowany artykuł J. Kępińskiej-Welbel jest w całości zaprezentowany w pierwszej części niniejszej publikacji [przyp. red.].

- przeciążenia wynikające z wyczerpanej pracy i dużej liczby obowiązków.

Współcześnie zauważyć można, że liczba zgłaszanych problemów powiększa się, a na ich podstawie wyłonić można trzy zasadnicze kategorie trudności. Poniżej zostanie zaprezentowana typologia problemów uczniów szkół muzycznych, w oparciu o analizę literatury przedmiotu (za: Statkiewicz, 1977; Kępińska-Welbel, 1991; Rosemann, 1991) oraz doświadczenia z własnej praktyki psychologicznej w muzycznym środowisku.

Pierwszą grupę stanowią **specyficzne trudności związane z nauką muzyki**. Wynikają one z różnego poziomu zdolności muzycznych lub ogólnych. Ujawniają się one m.in.:

- w trudnościach manualnych lub niedoskonałościach technicznych podczas wykonywania utworu,
- w kłopotach związanych z zapamiętaniem utworu i jego pamięciowym wykonaniem przed publicznością,
- w trudności utrzymania pełnej koncentracji uwagi na ćwiczeniu,
- w nieumiejętności opanowania wiedzy z zakresu przedmiotów teoretycznych,
- w poczuciu przemęczenia i przeciążenia obowiązkami wynikającymi z codziennego żmudnego ćwiczenia i przygotowywania się do stresujących i wyczerpujących emocjonalnie występów publicznych

Drugą grupę stanowią **problemy natury osobistej, najczęściej związane z funkcjonowaniem rodziny**. Wrastająca liczba rozwodów, częste migracje jednego lub obojga rodziców czy monoparentalne rodzicielstwo – nie sprzyjają budowaniu poczucia bezpieczeństwa rodzinnego. W takich okolicznościach, młody, wrażliwy, uzdolniony uczeń szkoły muzycznej, nie może swobodnie pozwolić sobie na rozwijanie artystycznego talentu. Zmuszony on jest do budowania własnej tożsamości w oparciu o odmienne style funkcjonowania społecznego i do radzenia sobie z obowiązkami wynikającymi nie tylko z nauki w szkole muzycznej, ale także z powodu sytuacji rodzinnej. Powyższe problemy ujawniają się bardzo często spadkiem motywacji do codziennego ćwiczenia, nieprzygotowaniem do zajęć, a także niechęcią do nabywania wiedzy teoretyczno-muzycznej.

Trzecią grupę stanowią **problemy związane z nieprawidłowościami rozwojowymi**. Coraz częściej wśród uczniów szkół muzycznych ujawniają się takie trudności rozwojowe jak dysleksja, dyskalkulia, nadpobudliwość ruchowa, a nawet zaburzenia o symptomach autyzmu. Uczniowie ci pomyślnie przechodzą rekrutację do szkół muzycznych. Często wykazują się podwyższonymi zdolnościami w zakresie muzyki, a ich niespecyficzne właściwości funkcjonowania ujawniają się dopiero w czasie kolejnych lat edukacji.

UPOWSZECHNIANIE WIEDZY PSYCHOLOGICZNEJ

Doskonałym rozwiązaniem prowadzącym do systematycznego zmniejszania trudności psychologicznych, byłoby zatrudnienie w każdej szkole muzycznej psychologa znającego specyfikę muzycznego kształcenia i z dobrym przygotowaniem pedagogicznym. Budżet państwa w najbliższych latach pewnie na to nie pozwoli, dlatego warto nieustannie upowszechniać psychologiczną wiedzę wśród rodziców i nauczycieli.

Tak zróżnicowana sytuacja psychologiczno-społecznego funkcjonowania uczniów szkół muzycznych wymaga od nauczycieli niezwyklej elastyczności i zindywidualizowanego podejścia. W świetle powyższych problemów praca nauczycieli nie może być skoncentrowana tylko na sferze dydaktycznej. Coraz większe znaczenie mają ich kompetencje psychologiczne, dzięki którym nauczyciel jako pierwszy może rozpoznać specyficzne trudności lub problemy ucznia.

Dużą wartość mają także warsztaty psychologiczne dla rodziców, w ramach prowadzonych w wielu szkołach działań mających na celu pedagogizację rodziców. Zajęcia ze specjalistami z zakresu psychologii i pedagogiki prowadzą do zwiększenia u rodziców:

- świadomości o ich doniosłej roli na różnych etapach muzycznej edukacji dziecka,
- wiedzy z zakresu psychologii rozwoju muzycznego na różnych etapach życia,
- znajomości specyficznych potrzeb edukacyjnych dziecka uzdolnionego muzycznie,
- wiedzy o łagodzeniu występowania czynników zagrażających harmonijnemu rozwojowi dziecka,
- empatii i zdolności komunikacji w sytuacjach sukcesów lub porażek.

PROBLEMY ORGANIZACJI POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ

Psycholog pracujący w szkole muzycznej jest zobligowany do przestrzegania rozporządzeń Ministra Edukacji Narodowej i Sportu (Dz.U. z 2003 r., nr 11 poz. 114), które w szczegółowy sposób określają zakres obowiązków osób zajmujących się opieką psychologiczno-pedagogiczną. Do najważniejszych obowiązków psychologa zalicza się:

- diagnozowanie środowiska ucznia,
- rozpoznawanie potencjalnych, indywidualnych możliwości ucznia,
- rozpoznawanie przyczyn trudności,
- wspieranie ucznia z wybitnymi zdolnościami,
- podejmowanie działań wychowawczych i profilaktycznych,
- prowadzenie edukacji prozdrowotnej dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- wspieranie rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych.

W literaturze odnaleźć także możemy praktyczne wskazówki dla psychologów pracujących w szkołach muzycznych, zaproponowane przez Barbarę Rosemann (1991). Wskazuje ona wykaz kluczowych zadań psychologa, do których zalicza się:

- pomaganie w optymalnym nauczaniu i wychowaniu przyszłych zawodowych artystów muzyków,
- opiekowanie się zdrowiem psychicznym uczniów szkół artystycznych,
- łączenie teorii psychologicznych z praktyką,
- właściwe wykorzystywanie metod diagnostycznych, które pozwolą rozpoznać specyficzne potrzeby środowiska muzycznego oraz indywidualne problemy psychologiczne ucznia,
- popularyzowanie zasad higieny psychicznej w ramach wspólnych warsztatów i treningów,

- wyrabianie wśród uczniów odporności na sytuacje trudne, stresowe, propagując skuteczne techniki radzenia sobie z obciążeniami psychologicznymi,
- dbałość o pozytywną współpracę pomiędzy personelem pedagogicznym, rodzicami i wychowawcami.

Trudnością przeżywaną przez psychologów pracujących w szkołach muzycznych w Polsce może być uczucie osamotnienia. Bowiem, najczęściej w każdym polskim mieście funkcjonuje jedna szkoła muzyczna, a tylko w nielicznych zatrudnieni są w psychologowie. Praca takiego specjalisty może być metaforycznie ujęta jako *samotne sterowanie okrętem po wielkim oceanie trudności. Sternik choćby najlepszy może odczuwać niepokój czy jego wybory co do kierunku prowadzenia okrętu są słuszne*. Dlatego ważne jest utrzymywanie wzajemnych kontaktów między psychologami, które pozwolą na otrzymywanie niezbędnych informacji zwrotnych i możliwości porównywania swojej pracy do standardów proponowanych przez innych. W ramach obowiązków zawodowych, psycholog zobligowany jest do udzielania wsparcia swoim klientom. Jednak sam, również potrzebuje wsparcia, dla zwiększania poczucia swojego bezpieczeństwa i upewnienia się co do prawidłowego kierunku prowadzonych przez siebie działań pomocowych.

BIBLIOGRAFIA:

- Dziennik Ustaw Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu (2003; nr 11; poz. 114) & 2. ust 1 Rozporządzenie MENiS z dnia 7 stycznia 2003 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.
- Kepińska-Welbel J. (1991) *Poradnictwo dla uczniów i nauczycieli szkół muzycznych w Polsce*. W: Miklaszewski K., Meyer-Borysewicz M. (red.) „Psychologia muzyki. Problemy – Zadania – Perspektywy”. Materiały z Międzynarodowego Seminarium Psychologów Muzyki w Radziejowicach z 1990 r. Warszawa; Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Chopina.
- Książek W. i inni (2001) *Ministerstwo Edukacji Narodowej o pomocy psychologiczno-pedagogicznej*. Warszawa: „Biblioteczka reformy” MEN.
- Konkol G. K. (1999) *Rodzina i środowisko rodzinne jako wyznacznik powodzenia w działalności muzycznej*. W: Manturzevska M., Chmurzyńska M. (red.) „Psychologiczne podstawy kształcenia muzycznego”. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Chopina.
- Lachowicz I. (1975) *Formy pracy psychologa szkolnego w POSM I i II stopnia*. W: Jurezyńska M., Rączka I. (red.) „Z doświadczeń pracy psychologów w szkołach artystycznych”. Materiały Informacyjno – Dyskusyjne nr XL; zeszyt nr 157. Warszawa: Centralny Ośrodek Pedagogiczny Szkolnictwa Artystycznego.
- Lachowicz I. (1977) *Rola psychologa szkolnego w szkołach muzycznych I i II stopnia*. W: Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej nr 5, cz. II. Warszawa: PWSM.
- Manturzevska M. (1999) *Tu się zaczęła nasza służba*. W: Jankowski W., Zemła A. (red.) „Pierwsza szkoła umuzykalniająca w powojennej Warszawie”. Warszawa: Wydawnictwo PSM I st. nr 1 im. Oskara Kolberga.

- Rosemann B. (1991) *Model pracy psychologa w szkolnictwie muzycznym*. W: Miklaszewski K., Meyer-Borysewicz M. (red.) „Psychologia muzyki. Problemy – Zadania – Perspektywy”. Materiały z Międzynarodowego Seminarium Psychologów Muzyki w Radziejowicach z 1990 r. Warszawa; Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Chopina.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach z dnia 7 stycznia 2003 r. Dziennik Ustaw nr 11, poz. 114.
- Sęk H., Brzezińska A. (2008) *Podstawy pomocy psychologicznej*. W: Strelau J., Doliński D. (red.) „Psychologia. Podręcznik Akademicki” tom II. Gdańsk; Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne
- Sierszeńska-Leraczyk M. (2007) *Środowisko rodzinne a ciągłość i jakość edukacji muzycznej*. Rozprawa doktorska nieopublikowana, napisana pod kierunkiem prof. M. Manturzewskiej. Warszawa; AMFC.
- Smendzianka R. (2007) *Mój warsztat artystyczny. Mój warsztat pedagogiczny – wybrane zagadnienia*. W: Konaszkiewicz Z. (red.) „Mój warsztat artystyczny. Mój warsztat pedagogiczny”. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Chopina.
- Sroczyńska D. (1999) *Rola środowiska rodzinnego w kształceniu uczniów szkół muzycznych*. W: Manturzewska M., Chmurzyńska M. (red.) „Psychologiczne podstawy kształcenia muzycznego”. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. F. Chopina.
- Statkiewicz K. (1977) *Działalność warszawskich poradni psychologicznych dla szkół muzycznych*. W: Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej nr 5, cz. II. Warszawa: PWSM.